

Stedelijk zakenklimaat in Rusland

Jan Limbeek

De reputatie van het Russische ondernemersklimaat is erbarmelijk. Het verbaast dan ook niet dat Rusland matig scoort op de [mondiale lijst van zakendoen](#), die de afdeling Doing Business van de Wereldbank en de Internationale Financiële Corporatie jaarlijks samenstelt. Een nadere blik op deze lijst leert dat het ondernemersklimaat in Rusland een stuk beter is dan het op het eerste gezicht lijkt omdat de lijst wordt samengesteld op basis van gegevens van de grootste stad van een land. Voor Rusland is dit dus Moskou, en dit is de stad met het slechtste ondernemersklimaat van Rusland. Zou de positie van Rusland in de mondiale lijst van zakendoen niet gebaseerd worden op Moskou, maar op de best presterende stad van Rusland – Oeljanovsk (de geboorteplaats van Lenin) –, dan zou Rusland er veel beter vanaf komen.

Dit blijkt uit *Doing Business in Russia 2012*, waarin het ondernemersklimaat in dertig Russische steden wordt vergeleken aan de hand van vier criteria zoals die in november 2011 golden: hoe makkelijk is het om een bedrijf te beginnen, een bouwvergunning te verkrijgen, een elektriciteitsaansluiting te regelen en om eigendom te registreren. De bevindingen van Doing Business zijn gebaseerd op zowel professionals in het veld (managers, wetenschappers, advocaten) als op de nationale en lokale wetgeving.

Doing Business kijkt slechts naar een beperkt aantal regels ten behoeve van de vergelijkbaarheid. De lijst maakt gebruik van case scenario's, die in elk gebied en elk jaar toepasbaar zijn. Het nadeel van deze methode is dat veel aspecten die van belang zijn voor de bedrijfsvoering buiten beschouwing blijven. Zo staat Moskou stijf onderaan de lijst, maar blijven een aantal voordelen van Moskou voor bedrijven verborgen, zoals de grote en koopkrachtige afzetmarkt, de goede infrastructuur en de goed opgeleide arbeidskrachten.

Volgens Doing Business doen landen die goed scoren op de lijst van zakendoen het ook goed op 'breder' lijsten, zoals de [Global Competitiveness Index](#) (GCI). De GCI meet de concurrentiekracht van een land op basis van twaalf peilers, waaronder de macro-economische stabiliteit (lage rente en inflatie), de veiligheid en het onderwijspeil. Posities van landen op de lijst van zakendoen en de GCI zijn niet vergelijkbaar. Zo scoort Georgië het best van alle Midden- en Oost-Europese landen in de lijst van zakendoen (plek 16 van 183 landen), terwijl het slechts plek 88 inneemt onder minder (142) landen van de GCI. Rusland scoort respectievelijk plek 120 en 66, Nederland plek 33 en 7. Er is dus nauwelijks een correlatie tussen de rangordes van de lijsten van zakendoen en de GCI.

De beperkingen van de nationale en regionale lijsten van zakendoen kunnen niet genoeg benadrukt worden. Een hoge score op de lijst van zakendoen zegt niets over het klimaat voor buitenlandse investeerders, niets over speciale economische zones en weinig over het algemene sociaal-economische klimaat. Maar als men zich de beperkingen realiseert, is de lijst best waardevol: men kan zien of de omstandigheden verbeteren voor kleinere binnenlandse bedrijven, die alle regels kennen en zich eraan houden.

In 2009 waren Russische managers 20 procent van hun tijd kwijt aan overheidsregels. Dit is ruim twee keer zoveel als managers in de tien Midden-Europese landen die in 2004 en 2007 lid werden van de EU, hoewel de Europese regelgeving (acquis communautaire) nogal omvangrijk is.

Moskou

Moskou is verreweg Ruslands grootste en rijkste stad. Moskou is ruim vijf keer zo rijk als de stad die daarna komt, Sint Petersburg. De gemiddelde Moskoviet verdiende volgens de Wereldbank in 2010 730.000 roebel (23.550 dollar), ruim twee keer het nationale gemiddelde in dat jaar.

Vergeleken met de andere steden doet Moskou het op alle deelgebieden erg slecht. In de algemene rangorde staat Moskou dan ook helemaal onderaan. Overigens wil dit niet zeggen dat Moskou helemaal geen hervormingen doorvoerde, maar niet méér dan de andere steden in de lijst.

De meeste andere steden scoren op ten minste één gebied redelijk. In Sint Petersburg is het zelfs het makkelijkst van alle steden om een bedrijf te beginnen. Toch staat Sint Petersburg slechts op plek 22 in de algemene rangorde omdat de stad slecht scoort op het gebied van het regelen van een elektriciteitsaansluiting en eigendomsregistratie. Aan de andere kant doet alleen de stad Oeljanovsk het op alle gebieden goed. De andere steden scoren op ten minste één gebied opvallend minder. In tabel 1 staan de rangordes van alle Russische steden.

Tabel 1 Rangorde van Zakendoen in 30 Russische steden: totaal en 4 deelgebieden

Stad	Regio	Totaal	Bedrijf beginnen	Bouwvergunning verkrijgen	Elektriciteit regelen	Eigendom registreren
Oeljanovsk	Provincie Oeljanovsk	1	3	4	5	8
Saransk	Republiek Mordovië	2	20	8	1	8
Vladikavkaz	Republiek Noord Ossetië	3	27	11	2	2
Rostov aan de Don	Provincie Rostov	4	26	15	3	4
Kazan	Republiek Tatarstan	5	4	14	17	4
Kaloega	Provincie Kaloega	6	17	9	15	1
Stavropol	Gewest Stavropol	7	4	2	9	19
Jaroslavl	Provincie Jaroslavl	8	7	17	6	16
Soergoet	Autonoom district Chanti-Mansijk	9	30	1	19	8
Irkoetsk	Provincie Irkoetsk	10	8	6	10	18
Petrozavodsk	Republiek Karelië	11	6	16	21	8
Kirov	Provincie Kirov	12	13	5	4	20
Omsk	Provincie Omsk	13	19	20	13	4
Vyborg	Provincie Leningrad	14	10	23	12	8
Vladivostok	Gewest Primorski	15	18	22	23	3
Volgograd	Provincie Volgograd	16	2	27	26	4
Voronezj	Provincie Voronezj	17	15	28	16	8
Tver	Provincie Tver	18	21	25	14	8
Kaliningrad	Provincie Kaliningrad	19	11	3	22	22
Tomsk	Provincie Tomsk	20	15	6	10	25
Samara	Provincie Samara	21	22	24	28	8
Sint Petersburg	Stad Sint Petersburg	22	1	9	24	27
Chabarovsk	Gewest Chabarovsk	23	24	29	8	17
Jekaterinburg	Provincie Sverdlovsk	24	29	13	19	20

Stad	Regio	Totaal	Bedrijf beginnen	Bouwvergunning verkrijgen	Elektriciteit regelen	Eigendom registreren
Perm	Provincie Perm	25	13	12	18	27
Moermansk	Provincie Moermansk	26	12	19	27	23
Kemerovo	Provincie Kemerovo	27	28	21	7	29
Jakoetsk	Republiek Sacha-Jakoetië	28	8	26	25	30
Novosibirsk	Provincie Novosibirsk	29	23	18	29	24
Moskou	Stad Moskou	30	25	30	30	26

Bron: www.doingbusiness.org

Hervormingen

Doing Business in Russia 2009 vergeleek voor het eerst het ondernemersklimaat in tien Russische steden in 2008. Sinds dit rapport zijn er op 27 van de 30 terreinen hervormingen geweest die het zakendoen makkelijker, goedkoper of sneller maakten (zie tabel 2). Het is gebruikelijk in landen en steden om hervormingen door te voeren. Als ze dit niet doen dan worden ze ingehaald door anderen in de lijst: stilstand is achteruitgang.

Tabel 2 Hervormingen op 3 terreinen in 10 Russische steden sinds 2008

Stad	Bedrijf beginnen	Bouwvergunning verkrijgen	Eigendom registreren
Irkoetsk	√	√	√
Kazan		√	√
Moskou		√	√
Perm	√	√	√
Petrozavodsk	√	√	√
Rostov aan de Don	√	√	√
Sint Petersburg	√	√	√
Tomsk	√	√	√
Tver		√	√
Voronezj	√	√	√

Opm. Er worden slechts tien steden en drie deelgebieden vermeld omdat de huidige lijst verschilt van de vorige lijst van 2009: er ontbraken drie jaar geleden twintig steden én het verkrijgen van een elektriciteitsaansluiting, waardoor vergelijkingen niet mogelijk zijn.

Bron: www.doingbusiness.org

Een bedrijf beginnen

Gebieden waar het beginnen van een bedrijf makkelijker en goedkoper is, hebben meer bedrijven. In Rusland (zoals vertegenwoordigd door Moskou) kost het beginnen van een bedrijf gemiddeld negen procedures, 23 dagen en 2,3 procent van het jaarinkomen per hoofd van de bevolking. Internationaal gezien doet Rusland het op dit terrein niet slecht. Met name de kosten om een bedrijf te beginnen zijn laag. Ze bedragen de helft van de kosten die beginnende bedrijven in de ontwikkelde OESO-landen maken: 2,3 procent van het jaarinkomen per hoofd van de bevolking versus 4,7 procent.

Tabel 3 Gemak om een bedrijf te beginnen in 30 Russische steden

Stad	Rangorde	Aantal procedures	Aantal dagen	Kosten (% inkomen per capita)
Sint Petersburg	1	7	17	2,1
Volgograd	2	8	22	2,0
Uljanovsk	3	8	21	2,1

Stad	Rangorde	Aantal procedures	Aantal dagen	Kosten (% inkomen per capita)
Kazan	4	9	21	1,7
Stavropol	4	7	23	2,2
Petrozavodsk	6	7	23	2,2
Jaroslavl	7	7	27	2,0
Irkoetsk	8	10	19	2,1
Jakoetsk	8	7	25	2,2
Vyborg	10	8	25	2,0
Kaliningrad	11	8	16	2,4
Moermansk	12	7	25	2,2
Kirov	13	7	29	2,1
Perm	13	7	25	2,2
Tomsk	15	8	23	2,2
Voronezj	15	8	18	2,5
Kaloega	17	11	22	2,1
Vladivostok	18	8	23	2,3
Omsk	19	8	25	2,2
Saransk	20	11	20	2,3
Tver	21	8	25	2,4
Samara	22	10	19	2,5
Novosibirsk	23	11	22	2,3
Chabarovsk	24	8	23	3,0
Moskou	25	9	30	2,1
Rostov aan de Don	26	11	21	2,5
Vladikavkaz	27	12	22	2,3
Kemerovo	28	11	22	2,5
Jekaterinburg	29	8	33	2,4
Soergoet	30	11	22	3,0

Bron: www.doingbusiness.org

Bouwvergunning verkrijgen

Doing Business meet het aantal procedures, de tijd en de kosten die een kleine of middelgrote onderneming moet besteden om alle vergunningen te verkrijgen voor de bouw van een magazijn en dat aan te sluiten op water, riolering en een vaste telefoonlijn.

Gemiddeld kost het in de onderzochte Russische steden 25 procedures, 269 dagen en 121,4 procent van het jaarinkomen per hoofd van de bevolking. Daarmee doen de Russische steden het internationaal nogal matig. Soergoet is op dit gebied de beste Russische stad, maar zou op de mondiale lijst een positie bezetten van 96. Dit is veel beter dan Rusland (dus Moskou), dat positie 178 inneemt van de 183 landen, maar het blijft matig.

Het bouwproces kost in Soergoet 150 dagen, aanmerkelijk minder dan in andere Russische steden, maar wel vergelijkbaar met het OESO-gemiddelde van 152 dagen. De andere steden doen het dus veel slechter dan het OESO-gemiddelde, maar toch is er de afgelopen jaren vooruitgang geboekt. In 2008 kostte het in Moskou bijna twee jaar om de benodigde bouwvergunningen te verkrijgen, dit is nu teruggelopen naar 392 dagen. Een grote verbetering dus, maar het blijft erg lang en andere steden doen het beter dan Moskou, op Tver na.

Tabel 4 Bouwvergunningen verkrijgen in 30 Russische steden

Stad	Rangorde	Aantal procedures	Aantal dagen	Kosten (% inkomen per capita)
Soergoet	1	17	150	106,2
Stavropol	2	23	216	47,1
Kaliningrad	3	17	239	86,3
Oeljanovsk	4	30	191	45,6
Kirov	5	29	206	47,3
Irkoetsk	6	17	215	141,0
Tomsk	6	18	279	66,5
Saransk	8	30	191	67,3
Kaloega	9	24	264	48,0
Sint Petersburg	9	18	361	51,3
Vladikavkaz	11	29	201	91,1
Perm	12	21	229	107,7
Jekaterinburg	13	21	217	136,1
Kazan	14	32	223	40,0
Rostov aan de Don	15	18	294	95,0
Petrozavodsk	16	18	285	117,2
Jaroslavl	17	22	247	130,6
Novosibirsk	18	20	248	146,7
Moermansk	19	16	357	137,4
Omsk	20	29	312	62,4
Kemerovo	21	24	322	74,8
Vladivostok	22	26	218	169,4
Vyborg	23	20	279	297,9
Samara	24	30	200	417,9
Tver	25	30	448	75,2
Jakoetsk	26	26	280	178,0
Volgograd	27	23	371	186,0
Voronezj	28	31	364	111,4
Chabarovsk	29	32	269	188,9
Moskou	30	47	392	171,5

Bron: www.doingbusiness.org

Elektriciteitsaansluiting regelen

Een elektriciteitsaansluiting regelen is een erg langdurige, kostbare en omslachtige aangelegenheid in Rusland. In de mondiale lijst van zakendoen staat Rusland, vertegenwoordigd door Moskou, op de laatste plaats. Ook binnen Rusland staat Moskou op de laatste plaats (zie tabel 5). De andere besproken Russische steden doen het dus minder slecht. De best presterende Russische stad (Saransk) zou nog steeds slechts plek 154 bezetten op de mondiale lijst van 183 landen.

Doing Business meet het aantal procedures, de tijd en de kosten die kleine en middelgrote bedrijven kwijt zijn aan het regelen van een nieuwe elektriciteitsaansluiting voor een magazijn. Weliswaar is dit een beperkt deel van de diensten van de electriciteitssector, toch blijkt dit scenario een aardige indicator te zijn voor de toestand in de gehele sector.

Het kost in de Russische steden gemiddeld negen procedures, 230 dagen en 662 procent van het jaarincome per hoofd van de bevolking om een elektriciteitsaansluiting te verkrijgen. Andere landen doen het veel beter. In Brazilië kost dit bijvoorbeeld 34 dagen, in India 67 dagen en in China 145 dagen.

Een onderzoek uit 2010 onder 5.000 Russische managers uit veertig regio's wees uit dat het voor 14 procent van hen bijna onmogelijk was een nieuwe elektriciteitsaansluiting te krijgen en 30 procent van de managers ondervond problemen bij de aanvraag.

Tabel 5 Elektriciteitsaansluiting verkrijgen 30 Russische steden

Stad	Rangorde	Aantal procedures	Aantal dagen	Kosten (% inkomen per capita)
Saransk	1	9	123	269,2
Vladikavkaz	2	9	120	441,2
Rostov aan de Don	3	6	223	115,1
Kirov	4	9	220	390,6
Oeljanovsk	5	9	164	654,9
Jaroslavl	6	9	146	696,8
Kemerovo	7	6	259	392,5
Chabarovsk	8	9	248	391,1
Stavropol	9	7	238	443,5
Irkoetsk	10	9	228	573,6
Tomsk	10	9	264	391,4
Vyborg	12	9	202	772,7
Omsk	13	10	222	112,2
Tver	14	9	183	869,2
Kaloega	15	10	144	589,8
Voronezj	16	9	215	838,4
Kazan	17	9	186	929,1
Perm	18	6	305	618,2
Soergoet	19	10	171	746,1
Jekaterinburg	19	9	360	458,0
Petrozavodsk	21	10	226	564,9
Kaliningrad	22	9	308	641,6
Vladivostok	23	9	260	852,4
Sint Petersburg	24	9	238	1080,0
Jakoetsk	25	6	279	1012,2
Volgograd	26	10	205	804,3
Moermansk	27	10	328	375,6
Samara	28	6	290	1153,0
Novosibirsk	29	10	265	815,9
Moskou	30	10	281	1852,4

Bron: www.doingbusiness.org

Eigendom registreren

Doing Business meet het aantal procedures, de tijd en de kosten die kleine en middelgrote bedrijven kwijt zijn aan het kopen van eigendom van een ander bedrijf en dat op zijn naam gesteld te krijgen.

Op het gebied van het registreren van eigendom presteert Rusland (Moskou) vrij goed op de mondiale lijst met een rangorde van 45. Het kost in Moskou vijf procedures, 43 dagen en 0,2 procent van de waarde van het eigendom. Hiermee bezet Moskou de 26ste plaats onder de 30 Russische steden. Gemiddeld kost het in de 30 steden vier procedures, 35 dagen en 0,23 procent van de waarde van het eigendom. Zoals gebruikelijk is het ook op dit terrein in de meeste regio's van Rusland dus nog beter gesteld.

Opvallend zijn de lage kosten om eigendom te registreren. Dit kan grotendeels worden verklaard uit het vaste tarief dat ondernemers betalen in plaats van een percentage van de waarde van het eigendom. Veel gebieden ter wereld hanteren een percentage, waardoor de kosten veel hoger uitvallen.

Sinds het vorige onderzoek uit 2009 onder tien Russische steden zijn er zwaarwegende hervormingen op dit terrein geweest. In 2008 waren nog 61 dagen nodig om eigendom te registreren, nu is dit gemiddeld in die tien steden 38 dagen.

Tabel 6 Eigendom registreren in 30 Russische steden

Stad	Rangorde	Aantal procedures	Aantal dagen	Kosten (% waarde eigendom)
Kaloega	1	3	19	0,2
Vladikavkaz	2	3	26	0,2
Vladivostok	3	3	32	0,2
Kazan	4	3	33	0,2
Omsk	4	3	33	0,2
Rostov aan de Don	4	3	33	0,2
Volgograd	4	3	33	0,2
Petrozavodsk	8	3	35	0,2
Samara	8	3	35	0,2
Saransk	8	3	35	0,2
Soergoet	8	3	35	0,2
Tver	8	3	35	0,2
Oeljanovsk	8	3	35	0,2
Voronezj	8	3	35	0,2
Vyborg	8	3	35	0,2
Jaroslavl	16	3	38	0,2
Chabarovsk	17	3	13	0,3
Irkoetsk	18	3	34	0,3
Stavropol	19	4	29	0,2
Kirov	20	4	35	0,2
Jekaterinburg	20	4	35	0,2
Kaliningrad	22	5	27	0,5
Moermansk	23	5	35	0,2
Novosibirsk	24	5	37	0,2
Tomsk	25	5	37	0,2
Moskou	26	5	43	0,2
Perm	27	4	47	0,2
Sint Petersburg	27	5	44	0,2
Kemerovo	29	5	45	0,2
Jakoetsk	30	4	60	0,4

Opm. Omdat zestien steden hetzelfde aantal procedures hebben en identieke kosten, delen ze de plek in de rangorde: 4, 8, 20, 27.

Bron: www.doingbusiness.org

Noot: Het rapport van Doing Business maakt gebruik van het Bruto Nationaal inkomen van de Wereldbank voor 2010: 9.910 dollar per hoofd van de bevolking. Het bruto binnenlands produkt was in 2010 volgens het IMF iets hoger: 10.408 dollar per hoofd van de bevolking. In 2012 zal dit naar schatting 12.246 dollar zijn. De gebruikte wisselkoers is 31 roebel voor een dollar.

[Terug naar 'Achtergrond'](#)